

Invaren naar keuze?

Het nieuwe pensioenstelsel kent een lange periode van voorbereiding en besluitvorming. Uiteindelijk is de wet op 30 mei 2023 goedgekeurd door de Eerste Kamer en is deze sinds 1 juli 2023 van kracht. Ondertussen gaan de polemieken en discussies over de merites van het nieuwe en het oude stelsel echter onverminderd door. Hierbij vormt het zogenoemde invaren een heikel onderwerp van discussie. Invaren behelst het inbrengen van de bestaande, opgebouwde, aanspraken naar het nieuwe stelsel. In veel gevallen betekent dit dat aanspraken op periodieke uitkeringen worden omgezet naar aanspraken op een pensioenkapitaal.

In de Tweede Kamer is onder leiding van actuaire en NSC kamerlid Agnes Joseph het initiatief genomen om dit invaren niet voor iedereen verplicht te stellen en hier een keuzemogelijkheid te bieden.

De meeste deskundigen zijn het er wel over eens dat het oude stelsel meer zekerheid biedt omtrent de hoogte van de periodieke uitkeringen dan het nieuwe stelsel. Maar de praktijk liet zien dat ook daar onzekerheid over uitkeringen bestaat. Aanspraken moesten bij sommige pensioenfondsen gekort worden. Daar staat dan tegenover dat de verwachte uitkeringen in het nieuwe stelsel hoger zijn dan die in het huidige stelsel. Het huidige stelsel heeft dus in vergelijking tot het nieuwe stelsel kenmerken van een put-optie: het biedt de deelnemers (min of meer) garantie op een minimale uitkering, maar voor die garantie wordt een (optie)prijs betaald in de vorm van een lagere gemiddelde verwachte uitkering.

DEELNEMERS MOETEN EEN KEUZE KUNNEN MAKEN

Er vindt dus een uitruil van risico plaats: risico's die nu collectief gedragen worden gaan over op het individu, maar die krijgt daarvoor wel een compensatie. Die compensatie ontstaat onder meer omdat de buffervereisten in het nieuwe stelsel lager zijn dan in het oude stelsel en de resulterende vrijval kan worden uitgedeeld aan de overstappende deelnemers.

Tegenstanders van verplicht invaren vinden dat deelnemers een keuze moeten kunnen maken of ze opgebouwde aanspraken willen invaren of niet. Vooral gepensioneerden zouden niet willen invaren omdat ze geen additionele risico's kunnen of willen accepteren. Ze kunnen bij de overgang wel een keuze maken tussen een variabele of een vaste uitkering. Maar die vaste uitkering blijft onzeker.

Het nieuwe stelsel biedt dus geen goede oplossing voor gepensioneerden die zekerheid zoeken met betrekking tot hun uitkerende pensioen. Want dat pensioen kan stijgen bij goede rendementen maar ook dalen bij tegenvallende beleggingsresultaten.

WE HOUDEN EEN SYSTEEM IN STAND DAT ACHTERHAALD IS

Niet invaren kent ook nadelen. Het betekent immers dat er twee pensioenstelsels maar ook twee toezichtregimes moeten blijven bestaan: het huidige en het nieuwe. En we moeten ons daarbij realiseren dat er een derde pensioenstelsel is, namelijk dat van verzekeraars¹. Daarnaast zal bij facultatief invaren de vrijval van buffers minder zijn dan bij integraal invaren en de voordelen van het nieuwe stelsel worden dan minder groot. En we moeten meerdere stelsels blijven ondersteunen met grotere complexiteit voor deelnemers, administraties, communicatie en ook toezicht. En we houden een systeem in stand waarvan de meeste deskundigen vonden dat het achterhaald is. Invaren heeft daarnaast als voordeel dat er meer bewustwording bij pensioendeelnemers komt over de noodzaak van financiële planning omdat deelnemers zich er bewuster van zijn dat ook pensioenen niet helemaal zeker zijn.

Drs. S. Houben FIA, CFA, FRM (links) is Manager Actuarial bij ERGO INSURANCE in België en Board Member & President Society Committee CFA Belgium. Dr. R. Ketellapper was voor zijn pensionering directielid bij Guardian Group Fatum in Curaçao.

Wij pleiten voor duidelijke keuzes, waarbij uitgangspunt is dat het huidige pensioenstelsel geheel verdwijnt. Wie niet wil invaren en dus kiest voor zekerheid wordt in de gelegenheid gesteld zijn of haar aanspraken over te dragen aan een verzekeraar. Vermoedelijk gaat dat ten koste van de hoogte van de aanspraken, maar in ruil daarvoor krijgt de deelnemers een hogere mate van zekerheid waarbij afstempelen niet langer mogelijk is. Het lijkt redelijk dat degenen die kiezen voor overdracht naar een verzekeraar wel een proportioneel deel van het eigen vermogen van het pensioenfonds meekrijgen.

ONDUIDELIJK OF INFLATIE-BESTENDIGHEID VAN PENSIOENAANSPRAKEN IN NIEUWE STELSEL VERHOOGD IS

TOESLAGVERLENING²

Eén van de redenen waarom het huidige pensioenstelsel achterhaald werd bevonden betreft het onvermogen om de toegezegde pensioenaanspraken inflatiebestendig te houden. Hoewel een aantal grotere bedrijfstakpensioenfondsen de afgelopen jaren substantiële toeslagen heeft verleend, is er een lange periode geweest waarin de pensioenfondsen worstelden met een te lage dekkingsgraad en sommige moesten korten. Vele pensioenfondsen waren gedurende vele jaren niet in staat de toen nog bescheiden inflatie te compenseren in de pensioenaanspraken. Het is naar onze mening op zijn minst onduidelijk of de inflatiebestendigheid van de pensioenaanspraken in het nieuwe stelsel verhoogd is. Om dat te bereiken zouden in de opbouw-fase namelijk inflatiebestendige beleggingen moeten worden ingekocht en bij overgang naar de uitkeringsfase zou in beleggingen behorende bij inflatiebestendige annuïteiten moeten worden belegd. We weten dat hieraan praktische problemen kleven onder meer de beperkte beschikbaarheid van dergelijke beleggingen.

VOORDELEN VOOR INVAAROPTIE VERZEKERAAR

- Zekerheidszoekers krijgen meer zekerheid dan nu en veel meer dan in nieuwe stelsel, terwijl risicozoekers in het nieuwe stelsel voor het hogere verwachte rendement kunnen kiezen: twee stelsels sluiten daarom beter aan bij de mate van risicoaversie dan alleen, óf het huidige stelsel óf alleen het nieuwe stelsel;
- We houden twee stelsels: dat van verzekeraars en het nieuwe pensioenstelsel;
- Duidelijkere keuze dan bij achterblijven in het oude pensioenstelsel waarbij men de lastige keuze moet maken tussen bestaande aanspraken die onzeker zijn en toekomstige aanspraken die nog onzekerder zijn. Met deze duidelijke keuze wordt meer financiële bewustwording en kennis opgebouwd bij de deelnemers. Het ongenoegen van geen indexatie tijdens jaren dat de rente-beleggingen in waarde stegen, werd mede veroorzaakt door een gebrekkig inzicht hoe een pensioenfondsbalans werkt;
- Communicatief eenvoudiger: in plaats van twee groepen met verschillende risicoaversie te combineren, hetgeen automatisch leidt tot ongewilde solidariteit van een van de groepen, zou de invaaroptie leiden tot twee groepen met een meer homogeen risicoprofiel (risicozoekend en risicomijdend) waardoor solidariteit binnen de groepen zelf een minder groot vraagstuk is. ■

¹ – Wij doelen hier op de toezichtsystemen FTK en Wtp voor fondsen en Solvency II voor verzekeraars.

² – Eerder illustreerden we het risico van hogere inflatie en bepleitten transitie naar een (meer) waardevast stelsel. Zie <https://www.actuarielgenootschap.nl/kennisbank/inflatiebestendige-pensioenen-fata-morgana-of-realistisch-doel-5.htm>.